

både for u-land og industrialiserte land. I tillegg må slike oljereserver vurderes ut fra hensynet til vår egen beredskap.»

Når Venstre — i likhet med Regjeringen — har gått mot norsk medlemskap i ECG, er det bl. a. fordi Norge som oljeproduiserende land har andre interesser enn ECG-landene, som alle er importører av olje, og bruker hele 80 pst. av verdens oljeresurser. Vi ønsker heller ikke å opprette en front mot u-landene og OPEC-landene. Vi står også på kravet om et moderat norsk utvinningstempo. Regjeringens takling av denne saken har Venstres støtte, men vi går ut fra at Stortinget får anledning til å ta standpunkt til Norges eventuelle tilknytningsform til ECG-samarbeidet når sonderingene med de respektive land er unnagjort.

Jeg har også lyst til å peke på at vi nødvendigvis må klarlegge vårt forhold til OPEC-landene. På samme måte som jeg mener vi ikke bør bli medlem av ECG, er det min oppfatning at vi ikke bør bli medlem av OPEC. Men vi må i alle fall under vår vurdering av Norges forhold til OPEC også ta med i betraktningen muligheten for en form for assosiering til denne organisasjonen. Jeg tror at en slik mulig tilknytningsform — og jeg understreker at dette er stilt i spørsmålsform — også kan tjene de industrialiserte land. Hvis vi oppfatter oss selv som mulige meklere, vil en slik kontakt kunne utnyttes positivt.

Jeg har også lyst til å knytte noen korte merknader til Norges stemmegivning i FN om å la PLO få talerett.

Da jeg satt i FN i Den politiske komite i 1967, hvor vi drøftet Midt-Østen-krisen, fikk Palestina-araberne anledning til å legge fram sitt syn etter at komiteen hadde avsluttet sine møter. Det var verdifullt at en fikk synspunktene lagt fram av Palestina-arabernes egne representanter. Jeg har lyst til å understreke følgende:

Skal en komme fram til en løsning i Midt-Østen, er det nødvendig at Israel får sikret sine grenser. Israel skal leve. Men skal det i det hele tatt kunne skapes fred i Midt-Østen, må også de hardt rammede Palestina-araberne få en akseptabel løsning av sitt problem. Jeg synes det er grunn til å understreke det som utenriksministeren sier, at denne stemmegivning ikke innebærer noen form for anerkjennelse av PLO som den eneste representant for palestinerne eller anerkjennelse av PLOs politiske målsetninger.

Vi ønsker alle at det skal komme i stand en dialog også mellom Israel og Palestina-araberne. Det tror jeg er nødvendig dersom en skal komme fram til varige fredelige løsninger i Midt-Østen. Det er vel ut fra denne erkjennelse at også Regjeringen inntok den holdning

den gjorde. At resultatet av vedtaket sannsynligvis ikke har blitt det en håpet på, må en bare beklage. Det er grunn til å understreke at det som har skjedd, ikke på noe sett og vis er en støtte til den politikk som PLO representerer i dag.

Det er ikke mulig å nå fram til en løsning, kanskje heller ikke til forhandlinger, uten at Palestina-araberne er villige til å gi garantier til Israels nasjonale rettigheter. Dessverre er ikke dette situasjonen i dag. Vi får håpe at PLOs ledere selv gjennom det som nå har skjedd, også vil vise en mer moderat holdning, og at de mer ytterliggående kreftene innenfor organisasjonen har svekket sine posisjoner. Det kan føre til at PLO i framtida vil akseptere staten Israels rett til å eksistere.

En slik utvikling stiller også krav overfor Israel. En fredelig løsning innebærer at Israel må få leve, og at palestinerne også får en tilfredsstillende og akseptabel løsning.

Presidenten: Hr. Rossbach har fremsatt det forslag han selv refererte.

Hr. Per Aas har bedt om ordet utenfor tur for å fremsette et forslag.

Per Aas: Jeg vil sette fram følgende forslag som et oversendelsesforslag:

«Regjeringen bes om snarest å vurdere spørsmålet om utstrakt bruk av norske fiskeprodukter til bekjempelse av sult i verden, ikke bare som et engangsfenomen, men som fast ordning, og i den grad behovet for slik hjelp er til stede.»

Presidenten: Hr. Per Aas har fremsatt det forslag han selv refererte.

Presidenten vil bemerke at hva som skal skje med de fremsatte forslag — hvorvidt de skal behandles som oversendelsesforslag eller ei — er det Stortinget som bestemmer.

Statsminister Trygve Bratteli: På grunn av visse undertoner som det i det senere har vært i den utenrikspolitiske debatt — delvis også her i dag — vil jeg gjerne innledningsvis presisere noen få trekk i det som er grunnlaget for Arbeiderpartiets og den nåværende regjeringens utenrikspolitikk. Jeg viser her først til den erklæring Regjeringen la fram for et år siden, hvor det om de spørsmål som nå diskuteres, ble sagt bl. a. følgende:

«Regjeringen vil føre videre hovedlinjene i Norges utenriks- og sikkerhetspolitikk. En viktig oppgave er å styrke FN som en verdensomspennende fredsskapende organisasjon. Norge skal fortsatt basere sin sikkerhetspolitikk på medlemskapet i NATO samtidig som Norge innen organisasjonen aktivt

skal arbeide for avspenning, rustningskontroll og nedrustning. I forholdet til De europeiske fellesskap vil Regjeringen bygge på den handelsavtale som er inngått. Regjeringen vil også utnytte de muligheter som andre former for samarbeid i Europa gir grunnlag for. Regjeringen vil arbeide aktivt for å styrke det nordiske samarbeid.

Regjeringen vil arbeide for å bygge ut samarbeidet mellom nasjonene for å få styring over den internasjonale utvikling og minske kløften mellom fattige og rike land i verden. Regjeringen vil støtte nasjonale og sosiale frigjøringsbevegelser i koloniområder.»

Det er riktig som det har vært sagt i denne debatt, at vi lever i en periode da det skjer dyptgående og stadige forandringer. Men det har ikke vært slike forandringer at det har gitt noen grunn til å endre den utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske hovedlinje Regjeringen hadde lagt opp.

Grunnlaget for dette er enda mer presist og noe mer utførlig klarlagt i Arbeiderpartiets program for inneværende stortingsperiode. Jeg peker på at der er det som første oppgave stilt:

«Tiltak som bidrar til å øke den samfunnmessige styringen av den internasjonale utviklingen, minske kløften mellom rike og fattige i verden og øke mulighetene for avspenning og varig fred.»

Det er presisert i programmet at

«Arbeiderpartiet ser det som en viktig oppgave å bygge ut det forpliktende samarbeid over landegrensene, både på det nordiske, europeiske, atlantiske og globale plan.»

Og videre at

«Norge må bidra til å bringe verdensøkonomien under bedre kontroll av mellomfolkelige organer.»

Om sikkerhetspolitikken og forholdet til NATO står det ordlydende det samme som jeg refererte fra Regjeringens erklæring.

Og videre:

«Norge må fortsatt aktivt gå inn for utbyggingen av samarbeidet med landene i Vest-Europa og bruke alle muligheter for å påvirke den europeiske utviklingen i samsvar med våre interesser og synspunkter.»

Det program jeg her har referert noen grunnleggende setninger fra, er utformet med sikte på en slik utvikling som den vi nå ser i verden omkring oss. Det er disse hovedlinjer Arbeiderpartiet har forpliktet seg til i denne stortingsperioden, og det har ikke vært overveid å forandre disse utenrikspolitiske hovedlinjer.

Jeg vil gjerne i denne sammenheng gjøre

noen betraktninger om forutsetningene for et lite lands utenrikspolitikk.

På den ene siden er det klart at også et lite land skal ta sitt ansvar som selvstendig nasjon og som medarbeider i internasjonale organisasjoner vi har sluttet oss til. På den andre siden tror jeg vi skal være varsomme med å overdrive et lite lands virkemuligheter, spesielt hvis en opptre alene. Vi har en tendens til i norsk utenrikspolitisk debatt å foreta verdifulle vurderinger av alt som skjer rundt på kloden — uansett om vi selv kan gjøre noe med det eller ikke. Dette har vi selvsagt rett til, og det er ingen som nekter oss det. Men til en realistisk utenrikspolitikk hører også evnen til å erkjenne hva vi kan gjøre noe med, og hva vi ikke kan gjøre noe med. Bortsett fra verbale bidrag er det lite vi kan gjøre for å påvirke utviklingen på fjerne steder, og det gjelder ganske spesielt kanskje i de utenrikspolitiske betente områder i verden, og dem er det stadig noen av. Når vi selv ikke kan hjelpe til i løsningen av vanskeligheter som er til stede, kan det i visse tilfelle være betimelig at vi ikke er altfor påtrengende med gode råd om hva andre bør gjøre i de samme områdene.

Slike refleksjoner kan gjøre seg gjeldende når det f. eks. gjelder diskusjonen om situasjonen i Midt-Østen. Det er i Norge en stor sympati for den i nyere historisk tid relativt unge staten Israel. Vi håper alle at Israels folk skal kunne leve i fred bak trygge grenser — et legitimt behov for ethvert folk. Men Norge har ikke makt til å gjøre noe særlig fra eller til i den saken og på stedet.

Jeg vil også peke på et annet forhold som kan skape vansker i forhold til følelsesladete dramaer i forholdet mellom folkegrupper. Vi forbeholder oss å kunne føle og vise vennskap for et folk. Men i et slikt vennskap legger vi ingen plikt til å la dette folks mulige fiender også være våre fiender. Vi er i den lykkelige situasjon at vi kan se på de fleste folk i verden som venner, som folk vi ikke har noe utstående med — slik også i Midt-Østen og i andre konfliktfylte områder rundt omkring i verden. Vi er i vår utenrikspolitikk på jakt etter venner. Vi er ikke på jakt etter fiender.

Norges evne til å påvirke verdensutviklingen er altså meget beskjeden. Ledemotivet i vår reelle utenrikspolitikk må i første rekke være å vareta våre egne interesser, og det kan vi som regel gjøre bare i et åpent samarbeid med andre. Det har også vært en hovedlinje i norsk utenrikspolitikk etter den andre verdenskrigen, altså nå i en såkalt menneskealder. Skal denne utenrikspolitikk for å vareta våre egne interesser ha noen tyngde, må det være et stadig siktepunkt bredest mulig å samle vårt folk om hovedlinjene i utenriks-

politikken. Det er kanskje en vanskelig oppgave, men det er ikke en umulig oppgave. Faller dette fra hverandre, og utenrikspolitikken spaltes opp på samme måte som partimønsteret i dag er det, da blir det ikke megen utenrikspolitikk av det. Det kan i verste fall bli en fornem og kanskje underholdende politisk selskapslek.

Jeg tror vi har gode muligheter for å leve trygt i en urolig verden hvis vi selv utvikler evnen til å vareta de vesentlige elementer i vårt eget lands utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Av begivenheter som ligger oss relativt nær, og som har opptatt oss og gått igjen i denne debatten, vil jeg nevne et par ord om den utvikling som i den senere tid har skjedd i Tyrkia, i Hellas og i Portugal.

I forholdet til Tyrkia/Hellas har vi det samme problem som jeg nettopp streift inn på, at vi vegrer oss for å velge ett av landene som venn og et annet av disse landene som fiende. Ikke minst etter den kritiske holdning Norge med rette har tatt til autoritære og militære regimer rundt om i sydeuropeiske land, føler vi sterk interesse for den utvikling som nå er i gang i disse land, og som tyder på å kunne føre i retning av et mer stabilt demokrati enn det kanskje noen gang har vært i enkelte av disse landene. Nettopp fordi vi har stilt oss kritiske da det var grunn til det, bør vi også søke å støtte opp under de krefter som nå arbeider for å skape demokratiske systemer i disse land.

Når det gjelder oljesaken eller ECG — nå IEA-spørsmålet, bygger Regjeringens standpunkt her på en rent praktisk vurdering, ikke på noen prinsippvurdering. Mange av de såkalte prinsipper som har vært hevdet i debatten omkring dette — i presse og på annen måte — legger jeg for min del ikke særlig vekt på, ikke minst etter den avklaring som er skjedd. Etter at Sverige, Sveits og Østerrike har meldt seg inn som medlemmer i denne organisasjon, bortfaller mange av de spøkelser som fra visse hold har vært reist mot denne nye organisasjon. Men det er ikke spøkelser av den art som har motivert det standpunkt Regjeringen har tatt her. Det er rent praktiske vurderinger basert på de enkle motiveringer som er gitt, både fra denne talerstol og på annen måte fra Regjeringens side, som gjør at vi mener å tjene den samarbeidsoppgave det her dreier seg om, best ved å søke en slik samarbeidsform som vi har bedt om forhandlinger om, og som det så vidt jeg skjønner, vil bli forhandlinger om i meget nær framtid.

Jeg vil gjerne for mitt vedkommende også understreke at utenrikspolitikk aldri knytter seg bare til én sektor i samfunnslivet. Den internasjonale krise som nå gjør seg gjeldende

i verden, gjelder mange områder. Den gjelder valutasystemets rystelser, den voldsomme inflasjonen, de dyptgående økonomiske forskyvninger på grunn av det nye prisleie for olje og råvarer, sterke tendenser i retning av arbeidsløshet og stagnasjon i en rekke land osv. Og ser en her på hele feltet av de saksområder som med rette opptar alle lands regjeringer og nasjonalforsamlinger i denne tiden, så gjelder det for de fleste av dem at de ikke kan finne løsninger ved hva det enkelte land kan foreta seg alene. Det vil bare kunne være i et samarbeid nasjonene imellom at en kan finne virkelige løsninger av disse meget omfattende rystelser som samfunnene gjennomgår nettopp nå.

Jeg er for min del enig med dem — og det er mange av dem rundt i Europa — som i denne tiden sier at for freden og for folkenes framtid er det økonomiske samarbeidet nettopp i denne tidsperioden viktigere enn det rent militære.

Den linje Regjeringen har lagt opp når det gjelder arbeidet med fiskerispørsmålene, er det jo redegjort for, og det er kjent. En søker her gjennom det oppdrag som statsråd Evensen er gitt, å kunne holde både utenlandske regjeringer og selvfølgelig norske interessenter klart orientert om de hensikter og mål Regjeringen her har, og de fremgangsmåter vi vil følge. Saken vil selvfølgelig også bli behandlet i samråd med Stortinget. Får jeg si i denne sammenheng til et spørsmål som ble reist her om ansvaret for denne politikken, at det oppdrag statsråd Evensen fikk, er basert på at Regjeringen under drøftelsene kom til at det ville være nyttig med forhandlinger på statsrådnivå rundt i hovedstedene. Det er et meget tidkrevende arbeid som ikke kan forenes med den daglige ledelse av et departement. Derfor traff en denne ordning. Men det er ikke noen endring i det forhold at vi i vårt land har 14 departementer. Hvert av dem ledes av en statsråd. Statsråden har det fulle konstitusjonelle ansvar, og statsråden har ansvaret i forhold til Stortinget. Den ordning som er truffet her med de oppgaver statsråd Evensen er pålagt, er en rent praktisk indre arbeidsordning i Regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte begrenset til 10 minutter.

Finn Gustavsen: Statsministeren sa om Israels behov for å leve bak trygge grenser at det var et legitimt behov for ethvert folk. Jeg må bare spørre: Mener han at palestinerne også har det legitime behovet, og bør det oppfylles nå endelig? Hva vil skje med den norske regjeringens holdning når FN's generalforsam-